

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84572,Pradzynski-Pantaleon-Ignacy.html>
29.05.2024, 22:15

Prądzyński Pantaleon Ignacy

PRĄDZYŃSKI Pantaleon Ignacy (20VII 1792, Sanniki, Wielkopolska – 4 VIII 1850, Helgoland), inżynier wojskowy, projektant Kanału Augustowskiego. Syn Stanisława, prokuratora, i Marianny z Bronikowskich, ziemianki.

Kształcił się prywatnie w Poznaniu i w Dreźnie, gdzie poznał podstawy wiedzy wojskowej w zakresie artylerii, fortyfikacji i zdejmowania planów. W XI 1807 wstąpił do wojska Księstwa Warszawskiego, w IV 1809 zdał egzamin do Szkoły Aplikacyjnej Artylerii i Inżynierów w Warszawie (co wówczas dawało automatyczny awans na podporucznika) i w tym samym roku uczestniczył w wojnie z Austrią jako adiutant ppłk. J. Malleta (m.in. w VI przy budowie mostu łyżwowego przez Wisłę poniżej Puław i chroniącego go szańca). Jako adiunktowi w Dyrekcji Inżynierów nie wypadało mu studiować w Szkole Aplikacyjnej, uczył się więc prywatnie u jej profesora matematyki i geometrii wykreslonej J.J. Liveta. Kierował pracami przy rozbudowie twierdzy Modlin (1811–12), awansował na kapitana. Uczestniczył w kampanii 1812, odznaczył się pod Borysowem i w trakcie przeprawy przez Berezynę, za co otrzymał Krzyż Złoty Orderu Virtuti Militari i w kampanii 1813, za którą został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej.

Od 1815 służył w stopniu podpułkownika w Kwatermistrzostwie WP, biorąc udział w demarkacji granicy z Prusami, wykładając fortyfikację i strategię, dokonując pomiarów głównych traktów Królestwa i zajmując się problemami technicznymi związanymi z wytwarzaniem soli w Ciechocinku. Dużo pisał na tematy fachowe, m.in. *Uwagi nad drogami w Królestwie Polskim* (1816), próbował też sił na polu literackim, pisząc nowele, sztuki teatralne i powieść historyczną *Wigry*.

Kiedy F.K. Lubecki postanowił eksportować polskie zboże

przez rosyjskie porty bałtyckie z ominięciem Prus, kwatermistrz generalny WP gen. M. Hauke polecił w 1823 P. zaprojektowanie kanału łączącego Narew z Niemnem, pomyślanego jako pierwsze ogniwo umożliwiającego to szlaku wodnego. P. kierował dokonaniem niezbędnych wstępnych pomiarów oraz studiów terenowych i – po zapoznaniu się z fachową literaturą zagraniczną – przedstawił wiosną 1824 projekt Kanału Augustowskiego o długości 181 km i 11 śluzach. Następnie kierował jego budową prowadzoną przez Korpus Inżynierów WP: poważnymi robotami ziemnymi i regulacyjnymi, budową śluz, jazów, upustów i mostów. Była to pierwsza budowla, w której zastosowano na wielką skalę świeżo wynalezione (1819) przez Francuza L.J. Vicata wapno hydrauliczne wiążące pod wodą. W pracach tych uczestniczyli m.in. J.P. Lelewel, F. Pancer i A. Szultz.

W II 1826 P. uwięziono za konspirację patriotyczną, a kierownictwo budowy przejął Mallet – wtedy już gen. J.Ch. de Grandville Malletski – który wprowadził do projektu istotne zmiany, m.in. zwiększając liczbę śluz do 18. P. powrócił na budowę kanału w III 1829. W kampanii 1831 odegrał wybitną rolę jako kwatermistrz generalny, sztabowiec pomysłowo planujący operacje, dowódca w zwycięskiej bitwie pod Iganiami (10 IV). Awansował na generała brygady i przez dobę (16–17 VIII) był wodzem naczelnym. Po upadku powstania przebywał na zesłaniu w Rosji (1832–33), po powrocie gospodarował w swym majątku w Przepiórowie w Sandomierskiem, a od 1843 mieszkał w Krakowie. Kilkakrotnie wyjeżdżał na kuracje zagraniczne. Podczas jednej z nich utonął w czasie kąpieli w morzu. Pozostawił *Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w roku 1831* (Petersburg 1898) i *Pamiętniki* (Kraków 1909).

PSB (C. Bloch); SBTP (B. Chwaściński); SPPT (B. Orłowski).

C. Bloch: *Generał Ignacy Prądzyński 1792–1850*, Warszawa 1974; J. Górewicz, B. Orłowski: *Kanał Augustowski...*, Augustów 1973; K. Kołaczkowski: *Biografia generała Ignacego Prądzyńskiego*, Poznań 1851; A. Makowski: *Szkic do wizerunku ppłk. inżynierzy WP Ignacego Prądzyńskiego...* (referat na posiedzeniu Białostockiego ZO Stow. Geodetów

Polskich 23 VI 1973, poświęconego 150-leciu Kanału
Augustowskiego), Muzeum Techniki, Warszawa; B. Olszewicz:
Polska kartografia wojskowa, Warszawa 1921.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)